РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

№ 4 (57)

Липень – серпень 2024 р.

DOI 10.53672/ej.4.2024

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій з 2015 року, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

DOI: 10.53672/ej.4.2024

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал

Електронне видання

Виходить один раз на два місяці

Засновано у травні 2016 року

2024, № 4 (57)

липень – серпень 2024 р.

Київ

expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.4.2024[1]
ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

Ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785)

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович[3]

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08[2]

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025

С89 **Судово-психологічна експертиза.** Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферат.-наук. online журн. — 2024. — № 4 (57) (липень – серпень 2024). — 54 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Журнал присвячений теорії і практиці судово-психологічної експертизи, застосуванню поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній діяльності. Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Для судових експертів, психологів, поліграфологів, правників, науковців і здобувачів освіти.

УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів. Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються. За точність викладеного матеріалу та достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори. Зміни тексту та скорочення, що не впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією без узгодження з автором. Комерційне використання матеріалу заборонено. Авторські права належать їх авторам. Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту.

Електронна сторінка номера — див. «Посилання»[1]

Журнал включено до: Google Scholar, ISSN Portal, Crossref, Реєстр наукових видань України, Polska Bibliografia Naukowa (PBN), Реєстр суб'єктів у сфері медіа.

Випуск сформовано в електронному архіві журналу з матеріалів, оприлюднених на сайті видання; дати першого оприлюднення зазначено біля кожного матеріалу.

© Автори матеріалів, 2024
© Видавник Назаров О. А., оформлення PDF-версії, 2024

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (стаж експертної діяльності з 2000 р.), поліграфолог, правознавець

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; ПВНЗ «Міжнародний класичний університет ім. Пилипа Орлика», ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (психологічні науки)

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор; ПВНЗ «Міжнародний класичний університет ім. Пилипа Орлика» (юридичні науки)

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — ПВНЗ «Міжнародний класичний університет ім. Пилипа Орлика», здобувач ступеня доктора філософії (юридична психологія)

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор; Одеський державний університет внутрішніх справ

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України; Національна академія внутрішніх справ

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор; Державний науково-дослідний інститут МВС України

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор; Національний університет «Одеська юридична академія»

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік Академії економічних наук України; Дніпровський державний технічний університет

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент; НТУ «Харківський політехнічний інститут»

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, доцент; Київський університет інтелектуальної власності та права НУ «ОЮА»

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор; професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент; Київський університет інтелектуальної власності та права НУ «ОЮА»

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент; Київський університет інтелектуальної власності та права НУ «ОЮА»

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент; ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент; Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук; Одеський державний університет внутрішніх справ

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент; ПВНЗ «Міжнародний класичний університет ім. Пилипа Орлика»

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент; ПВНЗ «Міжнародний класичний університет ім. Пилипа Орлика»

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник; Харківський НДІ судових експертиз ім. М. С. Бокаріуса (Полтавське відділення), атестований судовий експерт

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник; Харківський НДІ судових експертиз ім. М. С. Бокаріуса, атестований судовий експерт

Савостін О. П. — старший судовий експерт; Одеський НДІ судових експертиз, атестований судовий експерт

Лисенко А. Б. — експерт-поліграфолог; Міжнародна асоціація професіоналів у поліграфології (AIPP)

Шаповалов В. О. — експерт-поліграфолог, атестований судовий експерт; ГО «Колегія поліграфологів України»

Зміст

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ 4

ПЕРЕДМОВА 8

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) 13

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань *13*

Хлонь О. М. Психологічні аспекти спілкування медіатора у спорах щодо забезпечення безпеки кіберпростору громадян різних психотипів 13

1.2. Судово-психологічна експертиза *16*

Міністерство юстиції України. Фізичний примус, психологічній примус та крайня необхідність: що і як впливає на зміст судового вироку - нагадування Міністерства юстиції України 16

1.3. Судова практика *19*

Рада Європейського Союзу. 09 березня 2023 року Рада Європейського Союзу затвердила Висновки Ради ЄС №7152/23 від 09.03.2023 року щодо розвитку Європейського простору у сфері судової експертизи 2.0 (EFSA 2.0) та Плану дій щодо його впровадження до 2030 року. . . 19

Європейський інститут експертів та експертиз (EEEI). Посібник із належної практики в цивільної судової експертизи в Європейському Союзі (Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union), який було видано в жовтні 2015 року Європейським інститутом експертів та експертиз 23

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ). Керівні принципи (Настанова) щодо ролі судових експертів, призначених судом у судовому провадженні держав-членів Ради Європи (прийняті на 24 пленарному засіданні Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) в м. Страсбург, 11-12.12.2014) 26

Реєстри судових експертів в країнах кандидатах на вступ до Європейського Союзу: Албанії, Боснії і Герцеговині, Сербії, Молдови, Північної Македонії, Чорногорії, Туреччини, України, Чорногорії. 29

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ 33

Науково ненадійний тест на поліграфі: перший заступник Директора НАБУ Гізо Углава проходив тест на поліграфі за форматом нейтрально/релевантних запитань, який міжнародна спільнота поліг-

рафологів вважає найгіршою технологією із встановлення правдивості. 33
Київська школа професійної медіації і перемовин, яка була створена добровольцем територіальної оборони міста Києва - отримала визнання Національної асоціації медіаторів України та включена до Переліку суб'єктів стандартизованого навчання медіаторів. 33
Каралкін М.В. Психологічні умови корекції постстресового стану у військових 34
КЦС ВС роз'яснив апеляційному суду застосування процедури discovery та умови для прийняття нових доказів 34
Вперше захищена докторська дисертація з судово-економічної експертизи 23 серпня 2024 на тему: «Методологія, організація та обліково-аналітичне забезпечення судово-економічної експертизи». Докторант Іванков Володимир Миколайович, судовий експерт, к.е.н. . . 35
Вітаємо! Купріянова Анастасія Олександрівна, наказом Міністра юстиції України, з 26 серпня призначено в.о. директора Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України 35
РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ 39
Анатомічні ляльки 39
ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ 41
ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ І ТЕЗ АВТОРІВ 44
ВІДОМОСТІ ПРО ЖУРНАЛ 47
ВИХІДНІ ДАНІ 54

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Передмова

Звертаємо увагу: це реферативно-науковий журнал. Частина матеріалів номера — оригінальні статті, частина — реферати праць, які вже були опубліковані раніше: у фахових виданнях, на сайтах судів і державних органів. Реферати ми подаємо за правилами передруку: з іменем автора, незміненою назвою, бібліографічним описом першої публікації та посиланням на неї. Анотація до кожного матеріалу допоможе швидко вирішити, з чого почати читання.[1]

Шановні читачі! Позаду кожного рішення суду стоять факти, а позаду фактів — знання фахівців. Номер 2024, № 4 (57) відкриває 6 матеріалів, присвячених таким темам: нормативне регулювання експертизи.

> *Сторінка історії науки. Організацію наукових галузевих комітетів із судової науки (OSAC) створено 2014 року, бо окремим криміналістичним дисциплінам бракувало власних стандартів; її адмініструє NIST. Включення до Реєстру OSAC засвідчує технічну обґрунтованість стандарту, і в серпні 2022 року Реєстр налічив свій 100-й стандарт. У 2024 році минає 10 років від цієї події.*[2]

Найпопулярніший матеріал номера — «Психологічні аспекти спілкування медіатора у спорах щодо забезпечення безпеки кіберпростору громадян різних психотипів». Прочитайте його, поділіться з колегами і повертайтеся до архіву журналу: кожен номер — це крок до професії, яка допомагає суду бачити правду.

Редакція журналу

> **Цифри війни.** Війна, яку російська федерація розв'язала проти України, щодня забирає життя. Станом на 31 серпня 2024 р. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні підтвердила загибель 11 743 цивільних осіб, серед них 641 дітей, і поранення

24 614 цивільних осіб, серед них 1 607 дітей. За кожною цифрою — людська доля, і завдання юридичної психології — допомагати правосуддю встановлювати правду про ці злочини.[3]

Рятувальники й волонтери на місці руйнувань у Національній дитячій спеціалізованій лікарні «Охматдит» після російського ракетного удару 8 липня 2024 р. Фото: Оксана Іванець, Олександр Шульман / АрміяInform, ліцензія CC BY 4.0.[4]

ПАМ'ЯТІ СУДДІ ЛЮБОВІ ХАРЕЧКО

Любов Костянтинівна Харечко — суддя Чернігівського апеляційного суду. 3 березня 2022 р. поблизу села Рогощі на Чернігівщині російські військові розстріляли автомобіль, у якому вона разом із сином намагалася евакуюватися. Любов Костянтинівна загину-

ла, її син зазнав поранення[5]. Любов Харечко писала вірші — про війну і мир, про материнство, віру, рідну землю і суддівську долю. З березня 2022 р. в кожному номері журналу — один її вірш.

Вірш номера: «Одна єдина або Чужа рідною не стане» (25.03.2015)[6]

Читати вірш «Одна єдина або Чужа рідною не стане» у збірнику (с. 18)

> **Судді — жертви війни.** Станом на 31.08.2024 органи судової влади та судові медіа повідомили, що внаслідок збройної агресії російської федерації загинули щонайменше троє суддів: Любов Харечко (суддя Чернігівського апеляційного суду, 03.03.2022)[5]; Дмитро Константинов (суддя Красноградського районного суду Харківської області, 29.10.2022)[7]; Анатолій Нагорний (голова Веселівського районного суду Запорізької області, загинув на фронті в листопаді 2023 р.)[8]. За даними Державної судової адміністрації, які в травні 2023 р. оприлюднив голова Ради суддів України, загинули семеро суддів і працівників апаратів судів, ще дев'ятеро зазнали поранень; у лавах ЗСУ тоді служили 54 судді[9]. Пам'ятаємо кожного.

REFERENCES

1. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. The Organization of Scientific Area Committees for Forensic Science (OSAC). NIST. URL: https://www.nist.gov/osac (data zvernennia: 04.11.2026).

3. OHCHR, "Treatment of prisoners of war and update on the human rights situation in Ukraine, 1 June – 31 August 2024" (40-va periodychna dopovid, p. 75) [OHCHR, "Treatment of Prisoners of War and Update on the Human Rights Situation in Ukraine, 1 June – 31 August 2024" (40Th Periodic Report, Para. 75)]. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ukraine/2024/Ukraine-OHCHR-40th-periodic-report.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

4. Oksana Ivanets, Oleksandr Shulman / ArmiiaInform. Riatuvalnyky y volontery na mistsi ruinuvan u Natsionalnii dytiachii spetsializovanii likarni "Okhmatdyt" pislia rosiiskoho raketnoho udaru 8 lypnia 2024 r [Rescuers and Volunteers at the Site of Destruction at the Okhmatdyt National Children's Specialised Hospital After a Russian Missile Strike on 8 July 2024] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Okhmatdyt_09.jpg (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

5. Suddiu z Chernihova vbyly pry sprobi evakuatsii [Judge from Chernihiv Killed While Trying to Evacuate]. Sudovyi reporter : vebsait. 2022. 4 berez. URL: https://sudreporter.org/suddyu-z-chernigova-vbyly-pry-sprobi-evakuacziyi/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

6. Kharechko L. K. Moi virshi — tse kryk dushi [My Poems Are the Cry of the Soul] : zbirnyk poezii / Liubov Kharechko. Chernihiv : [s. n.], 2026. 56 s. : il., fot. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2026.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/books/19828-kharechko-moi-virshi-tse-kryk-dushi (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

7. Spivchuttia [Condolences] : [u zviazku iz zahybelliu suddi Krasnohradskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti D. S. Konstantynova]. Sudova vlada Ukrainy : ofitsiinyi vebportal. 2022. 30 zhovt. URL: https://court.gov.ua/archive/1339620/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

8. Zakhyshchaiuchy Ukrainu, zahynuv holova Veselivskoho raionnoho sudu Zaporizkoi oblasti Anatolii Nahornyi [Anatolii Nahornyi, Head of the Vesele District Court of Zaporizhzhia Region, Killed Defending Ukraine]. Rada suddiv Ukrainy : ofitsiinyi vebsait. 2023. 26 lystop. URL: https://rsu.gov.ua/ua/news/zahisauci-ukrainu-zaginuv-golova-veselivskogo-rajonnogo-sudu-zaporizkoi-oblasti-anatolij-nagornij (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

9. Holova RSU — pro robotu sudiv pid chas viiny, konkurs do VKKS, spravy shchodo voiennykh zlochyniv ta suddiv na fronti [Head of the Council of Judges of Ukraine on the Work of Courts in Wartime, the Competition to the HQCJ, War Crimes Cases and Judges at the Front]. Sudova vlada Ukrainy : ofitsiinyi vebportal. 2023. 8 trav. URL: https://court.gov.ua/press/news/1419134 (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

Розділ 1. Наукові публікації (статті, реферати статей)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію. До наукових публікацій подано розширену анотацію українською мовою з ключовими словами та англомовну анотацію (Abstract, Keywords); наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

Психологічні аспекти спілкування медіатора у спорах щодо забезпечення безпеки кіберпростору громадян різних психотипів[1]

Хлонь О. М.

Оригінальна публікація · оприлюднено 10.06.2025

Анотація. Цифровізація породжує спори щодо безпеки кіберпростору, у яких стикаються інтереси держави (громадська безпека), компаній (комерційні інтереси) і користувачів (приватність), а технічна складність і страх перед загрозами посилюють емоційну напругу сторін. Хлонь О. М. ставить за мету визначити й обґрунтувати психологічні стратегії комунікації медіатора в таких конфліктах з урахуванням психотипів учасників. Завдання охоплюють аналіз підходів до медіації в кібербезпеці, опис психотипів учасників кіберконфліктів і специфіки сприйняття ними загроз, а також розроблення моделей комунікативної взаємодії. Теоретичну базу становлять праці українських дослідників медіації та конфліктології, психологічні типи К. Г. Юнга і модель MBTI з чотирма дихотоміями (екстраверсія/інтроверсія, сенсорика/інтуїція, мислення/почуття, судження/сприйняття), а також публікації щодо надійності цього інструмента. Медіатора розглянуто як нейтрального фасилітатора, що забезпечує неупередженість, довіру, управління емоціями й конструктивний діалог. Для кожного полюса дихотомій запропоновано окремі прийоми: екстравертам давати висловитися, але скеровувати до конкретики; інтровертам надавати паузи й письмові пропозиції; інтуїтивним типам ставити запитання про реалізацію ідей; сенсорним наводити статистику кібератак і структурувати обговорення; мисленнєвим апелювати до логіки без персоналізації конфлікту; чуттєвим визнавати їхні цінності; типам із судженням пропонувати чіткий план, а сприймаючим — гнучкість і відкриті запитання. Серед універсальних технік названо активне слухання (перефразування, невербальні сигнали, уникнення конфліктогенів), нейтральну мову та рефреймінг. Чинниками ускладнення визначено технічну складність, конфлікт інтересів (захист даних проти доступу до них для розслідувань) і емоційну напругу; рекомендовано попередньо вивчати профілі сторін, зберігати гнучкість і дотримуватися етики. Автор доходить висновку, що медіатор у кіберспорах потребує знань з кібербезпеки, права й етики та психологічної чутливості, яка дає змогу запо-

бігати ескалації. Стаття має практичне значення для медіаторів, юристів і психологів, що працюють із цифровими конфліктами.

Ключові слова: медіація, медіатор, кібербезпека, кіберпростір, психотипи, MBTI, психологічні аспекти спілкування, активне слухання, рефреймінг, цифрове середовище, врегулювання спорів.

Psychological Aspects of a Mediator's Communication in Disputes over Cyberspace Security Involving Citizens of Different Psychological Types

Khlon O. M.

Abstract. As society becomes digital, disputes over cyberspace security increasingly set public authorities, companies, activists and individual users against one another, each defending public safety, commercial interests or privacy. Technical complexity and fear of cyber threats heighten emotional tension and the risk of escalation. Khlon O. M. aims to identify psychologically grounded communication strategies that a mediator can use in such conflicts, taking into account the personality types of the parties. The study is based on a review of Ukrainian literature on mediation and conflict studies, Jung's psychological types and the Myers-Briggs Type Indicator with its four dichotomies, together with publications on the reliability of this instrument. The mediator is treated as a neutral facilitator responsible for impartiality, trust, emotion management and constructive dialogue. Specific techniques are proposed for each MBTI pole: guiding extraverts towards concrete issues, giving introverts time and written options, asking intuitive types how ideas could be implemented, offering sensing types data on cyber incidents, appealing to logic with thinking types, acknowledging the values of feeling types, and providing a clear agenda for judging types and flexibility for perceiving types. Active listening, neutral language and reframing are recommended as universal tools. Technical complexity, conflicts between data protection and investigative access, and emotional strain are identified as the main obstacles, to be addressed through preparation, flexibility and ethical conduct. The author concludes that effective cyber-dispute mediation requires both

domain knowledge and psychological sensitivity. The paper offers practical guidance for mediators, lawyers and psychologists.

Keywords: mediation, mediator, cybersecurity, cyberspace, personality types, MBTI, communication, active listening, reframing, digital environment, dispute resolution.

Вперше оприлюднено: сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 10.06.2025.

REFERENCES

1. Khlon O. M. Psykholohichni aspekty spilkuvannia mediatora u sporakh shchodo zabezpechennia bezpeky kiberprostoru hromadian riznykh psykhotypiv [Psychological Aspects of a Mediator's Communication in Disputes over Cyberspace Security Involving Citizens of Different Psychological Types]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. № 4 (57). URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/15583-khlon-o-m-psikhologichni-aspekti-spilkuvannya-mediatora-u-sporakh-shchodo-zabezpechennya-bezpeki-kiberprostoru-gromadyan-riznikh-psikhotipiv (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

Фізичний примус, психологічній примус та крайня необхідність: що і як впливає на зміст судового вироку - нагадування Міністерства юстиції України[1]

Міністерство юстиції України.

Реферат офіційного документа · оприлюднено 22.07.2024

Реферат. Роз'яснення Міністерства юстиції України, оприлюднене на вебпорталі «Судова влада України», присвячене кримінально-правовій оцінці діянь, учинених під впливом фізичного або психічного примусу, та їх співвідношенню з крайньою необхідністю. Відповідно до ч. 1 ст. 40 КК України не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, що заподіяла шкоду правоохо-

ронюваним інтересам під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками. Фізичний примус визначено як застосування фізичного насильства, щоб змусити особу всупереч її волі вчинити протиправну дію чи утриматися від дії, яку вона мала вчинити. Мін'юст розрізняє два його види: примус, що фізично позбавляє особу можливості діяти на власний розсуд (зв'язування, позбавлення волі, тілесні ушкодження з утратою свідомості), і примус, спрямований на те, щоб психологічно зламати особу (мордування, катування). У першому випадку відповідальність повністю виключається, а якщо особа зберігала можливість керувати своїми діями (ч. 2 ст. 40 КК України), питання вирішують за правилами крайньої необхідності. Крайню необхідність розкрито за ч. 1 ст. 39 КК України як заподіяння шкоди для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі, її правам, іншим особам, суспільним чи державним інтересам, якщо небезпеку не можна було усунути іншими засобами; відповідальність настає лише за перевищення її меж, коли заподіяна шкода більша за відвернену. Психічний примус тлумачиться як вплив на психіку, щоб змусити особу всупереч волі вчинити або не вчинити протиправні дії; його оцінюють за правилами ст. 39 КК України як обставину, що створює небезпеку. Наголошено, що оцінці підлягають характер і ступінь примусу, індивідуальні фізичні можливості та психічний стан особи в момент його застосування. Особа, яка під примусом зберігала здатність керувати своїми діями і не перебувала в стані крайньої необхідності, підлягає кримінальній відповідальності, проте примус у такому разі пом'якшує відповідальність (п. 6 ч. 1 ст. 66 КК України). Положення мають пряме значення для судово-психологічної експертизи, адже саме психічний стан особи та її здатність керувати своїми діями в ситуації примусу часто стають предметом спеціальних знань.

Ключові слова: фізичний примус, психічний примус, крайня необхідність, стаття 40 КК України, стаття 39 КК України, обставини, що виключають кримінальну протиправність, пом'якшення

відповідальності, психічний стан особи, здатність керувати своїми діями, судово-психологічна експертиза.

Physical Coercion, Mental Coercion and Extreme Necessity: How They Affect the Content of a Criminal Judgment. A Reminder from the Ministry of Justice of Ukraine

Ministerstvo yustytsii Ukrainy.

Abstract. Whether a person who caused harm under coercion should be held criminally liable depends on how far the coercion deprived that person of control over their conduct. This clarification by the Ministry of Justice of Ukraine, published on the 'Judiciary of Ukraine' web portal, explains the relevant provisions of the Criminal Code of Ukraine. Under Article 40(1), an act or omission committed under the direct influence of physical coercion that left the person unable to control their actions is not a criminal offence. Physical coercion is defined as physical violence used to force a person, against their will, to commit or refrain from an act. Two forms are distinguished: coercion that physically prevents a person from acting at their own discretion (binding, confinement, injuries causing loss of consciousness) and coercion aimed at breaking the person psychologically (torment, torture). In the first case liability is fully excluded; where the person retained control over their conduct (Article 40(2)), liability is decided under the rules on extreme necessity in Article 39, that is, harm is justified only if it does not exceed the harm averted and the danger could not be removed by other means. Mental coercion, understood as pressure on a person's psyche to compel unlawful conduct, is assessed under the same rules as a source of danger. The nature and degree of coercion, the person's physical capacities and mental state at the relevant moment must be evaluated. A person who retained self-control and was not in a state of extreme necessity is liable, but coercion then mitigates liability under Article 66(1)(6). The guidance is directly relevant to forensic psychological examination of a person's mental state and capacity for self-control under coercion.

Keywords: physical coercion, mental coercion, extreme necessity, Criminal Code of Ukraine, exclusion of criminal liability, mitigating circumstances, mental state, capacity for self-control, forensic psychological examination.

Першоджерело: Фізичний примус, психологічний примус та крайня необхідність: що і як впливає на зміст судового вироку / М-во юстиції України. Судова влада України : вебпортал. Реферат оприлюднено в журналі 22.07.2024.

REFERENCES

1. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. Fizychnyi prymus, psykholohichnii prymus ta krainia neobkhidnist: shcho i yak vplyvaie na zmist sudovoho vyroku - nahaduvannia Ministerstva yustytsii Ukrainy [Physical Coercion, Mental Coercion and Extreme Necessity: How They Affect the Content of a Criminal Judgment. A Reminder from the Ministry of Justice of Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. № 4 (57). URL: https://expertize-journal.org.ua/zovnishni-novyny/12916-fizichnij-primus-psihologichnij-primus-ta-krajnya-neobhidnist-sho-i-yak-vplivaye-na-zmist-sudovogo-viroku---nagaduvannya-ministerstva-yusticiyi-ukrayini (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.3. СУДОВА ПРАКТИКА

09 березня 2023 року Рада Європейського Союзу затвердила Висновки Ради ЄС №7152/23 від 09.03.2023 року щодо розвитку Європейського простору у сфері судової експертизи 2.0 (EFSA 2.0) та Плану дій щодо його впровадження до 2030 року[1]

Рада Європейського Союзу.

Реферат офіційного документа · оприлюднено 26.07.2024

Реферат. Публікація містить повідомлення та повний переклад українською мовою Висновків Ради Європейського Союзу № 7152/23 від 9 березня 2023 року щодо розвитку Європейського прос-

тору у сфері судової експертизи 2.0 (EFSA 2.0) і Плану дій щодо його впровадження до 2030 року. План ґрунтується на баченні Європейської мережі судово-експертних установ (ENFSI); проєкт висновків обговорювала Робоча група з питань правоохоронної діяльності (LEWP) на засіданнях 20 липня, 6 і 22 вересня 2022 року. Усі заходи мають здійснюватися з дотриманням основоположних прав, Хартії основних прав ЄС і законодавства про захист даних. Документ має три напрями з визначеними метою, очікуваним результатом, заходами й відповідальними виконавцями (ENFSI, Європейська комісія, Європол, eu-LISA, CEPOL, ECTEG, EJTN, держави-члени, наукові кола, промисловість). Напрям «Назустріч майбутньому» охоплює біометрію, зокрема мультимодальну, штучний інтелект (розроблення інструментів, стратегічний план валідації з урахуванням законодавства ЄС, підготовку суддів), цифровізацію судово-експертного процесу та моніторинг нових технологій, як-от «оміка» і нанотехнології. Напрям «Посилення впливу результатів судової експертизи» передбачає ширше застосування статистики та ймовірнісних міркувань в оціночних висновках, єдиний підхід до звітування на рівні джерела й рівні дій, обмін судово-експертними даними за зразком Прюмської системи, оцінку впливу Директиви про правоохоронну діяльність і GDPR, спільний лексикон та міждисциплінарні підходи до розслідування тяжких і організованих злочинів і тероризму. Напрям «Демонстрація надійності результатів» спрямований на дослідження фундаментальних засад і емпіричних даних про поширеність, перенесення та стійкість слідів, на вивчення людського чинника — упередженості й управління контекстною інформацією від місця події до зали суду, на навчальні програми для експертів, суддів та інших користувачів експертних висновків, а також на посилення контролю якості неакредитованих судово-експертних послуг. Для українських судових експертів і юристів публікація цінна як орієнтир європейської інтеграції експертної системи та гармонізації стандартів якості.

Ключові слова: Рада Європейського Союзу, EFSA 2.0, Європейський простір судової експертизи, ENFSI, План дій до 2030 року, біометрія, штучний інтелект, обмін судово-експертними даними, людський чинник, упередженість експерта, забезпечення якості, ймовірнісна оцінка доказів.

Council of the European Union Conclusions No. 7152/23 of 9 March 2023 on the Vision for a European Forensic Science Area 2.0 (EFSA 2.0) and the Action Plan for Its Implementation by 2030

Rada Yevropeiskoho Soiuzu.

Abstract. Forensic science in Europe faces rapid technological change and growing demands for reliability, which calls for coordinated development across Member States. The publication presents a full Ukrainian translation of the Council of the European Union Conclusions No. 7152/23 of 9 March 2023 on the European Forensic Science Area 2.0 (EFSA 2.0) and the related Action Plan up to 2030. The plan builds on a vision drafted by the European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI) and was discussed by the Law Enforcement Working Party in July and September 2022; all actions must respect fundamental rights, the EU Charter of Fundamental Rights and data protection law. The Action Plan has three strands, each with an objective, expected outcome, actions and responsible actors such as ENFSI, the Commission, Europol, eu-LISA, CEPOL, ECTEG, EJTN, Member States, academia and industry. ‘Towards the future’ covers multimodal biometrics, artificial intelligence tools and their validation, digital transformation and monitoring of emerging technologies such as omics and nanotechnology. ‘Strengthening the impact of forensic results’ addresses statistical and probabilistic reasoning in evaluative reporting, a common approach to source- and activity-level reporting, Prüm-like exchange of forensic data, the effects of the Law Enforcement Directive and the GDPR, and interdisciplinary use of forensic evidence against serious and organised crime and terrorism. ‘Demonstrating reliability’ focuses on foundational research on background prevalence, transfer and persistence of traces, cognitive bias and context management,

training for practitioners and end users, and quality control of non-accredited forensic services. The document serves as a reference for aligning Ukrainian forensic practice with European standards.

Keywords: Council of the European Union, European Forensic Science Area, EFSA 2.0, ENFSI, action plan 2030, biometrics, artificial intelligence, forensic data exchange, cognitive bias, quality assurance, evaluative reporting.

Першоджерело: Висновки Ради Європейського Союзу щодо розвитку європейського простору у сфері судової експертизи 2.0 (EFSA 2.0) та Плану дій щодо його впровадження до 2030 року : № 7152/23 від 09.03.2023.[2] Реферат оприлюднено в журналі 26.07.2024.

REFERENCES

1. Rada Yevropeiskoho Soiuzu. 09 bereznia 2023 roku Rada Yevropeiskoho Soiuzu zatverdyla Vysnovky Rady YES №7152/23 vid 09.03.2023 roku shchodo rozvytku Yevropeiskoho prostoru u sferi sudovoi ekspertyzy 2.0 (EFSA 2.0) ta Planu dii shchodo yoho vprovadzhennia do 2030 roku [Council of the European Union Conclusions No. 7152/23 of 9 March 2023 on the Vision for a European Forensic Science Area 2.0 (EFSA 2.0) and the Action Plan for Its Implementation by 2030] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. № 4 (57). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/12971-9-bereznya-2023-roku-evropejska-rada-evropejskogo-soyuzu-zatverdila-visnovki-radi-shchodo-bachennya-rozvitku-evropejskogo-prostoru-u-sferi-sudovoji-ekspertizi-2-0-efsa-2-0-ta-planu-dij-shchodo-jogo-vprovadzhennya-do-2030-roku (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Vysnovky Rady Yevropeiskoho Soiuzu shchodo rozvytku yevropeiskoho prostoru u sferi sudovoi ekspertyzy 2.0 (EFSA 2.0) ta Planu dii shchodo yoho vprovadzhennia do 2030 roku [Conclusions of the Council of the European Union on the Development of the European Forensic Science Area 2.0 (EFSA 2.0) and the Action Plan for Its Implementation Until 2030] : № 7152/23 vid 09.03.2023. URL: https://data.consilium.europa.eu/doc/docu-

ment/ST-7152-2023-INIT/en/pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

Посібник із належної практики в цивільної судової експертизи в Європейському Союзі (Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union), який було видано в жовтні 2015 року Європейським інститутом експертів та експертиз[1]

Європейський інститут експертів та експертиз (EEEI).

Реферат · оприлюднено 27.07.2024

Реферат. Реферат присвячено Європейському посібнику з питань судової експертизи (European Guide for Legal Expertise, EGLE), відомому також як Посібник із належної практики в цивільній судовій експертизі в Європейському Союзі (Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union), виданому в жовтні 2015 року. Посібник є підсумком кількарічного проєкту EGLE, який здійснював Європейський інститут експертиз та експертів (EEEI) за підтримки й співфінансування Генерального директорату Європейської Комісії з питань правосуддя. Його розробили методом консенсусної конференції: 60 авторів із 12 країн ЄС працювали в робочих групах, що з березня 2014 року зустрічалися понад 25 разів. За даними організаторів, групи працювали в чотирьох напрямах: призначення експерта, його місія та очікування сторін; експертна процедура і звіт експерта; кваліфікація, компетентність і оцінювання експертів; статус та етика експерта, зокрема вільне здійснення діяльності й відповідальність. Рекомендації обговорено на відкритій пленарній конференції в травні 2015 року в Римі, у Касаційному суді Італії, за участю 160 осіб із 22 країн: суддів, адвокатів, експертів, науковців, представників верховних судів і європейських інституцій. Остаточний текст підготувало журі з 9 провідних юристів із 8 країн. Посібник містить рекомендації щодо експертних процедур, сертифікації, етики й статусу судового експерта, створення Європейського списку експертів, а також проєкт Кодексу етики. Частину рекомендацій автори вважають

придатною до негайного застосування: декларувати незалежність на початку кожної експертизи, страхувати професійну відповідальність, готувати попередній звіт і складати структурований підсумковий звіт. Документ має рамковий характер, тож кожна держава й судова система може адаптувати його; мета — зміцнити співпрацю між системами правосуддя та забезпечити якісну, придатну для використання практику судової експертизи. Редакція журналу подала посилання на англійський оригінал і український переклад посібника. Для українських судових експертів, зокрема психологів, посібник слугує орієнтиром у питаннях незалежності, страхування відповідальності та структури висновку.

Ключові слова: судова експертиза, цивільне судочинство, Європейський Союз, EGLE, Європейський інститут експертиз та експертів, належна практика, статус судового експерта, етика експерта, Європейський список експертів, незалежність експерта, звіт експерта.

Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union, Published in October 2015 by the European Expertise and Expert Institute

Yevropeiskyi instytut ekspertiv ta ekspertyz (EEEI).

Abstract. Cross-border civil litigation in the European Union relies on expert evidence produced under very different national rules, which makes common benchmarks for judicial expertise desirable. The publication introduces the European Guide for Legal Expertise (EGLE), also known as the Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union, released in October 2015. The Guide was the final output of the EGLE project led by the European Expertise and Expert Institute (EEEI) with the support and co-funding of the European Commission's Directorate-General for Justice. It was developed through a consensus-conference method: some 60 contributors from 12 Member States met in working groups more than 25 times from 2014, addressing the appointment and mission of the expert, expert proceedings and the report, qualifications and assessment of ex-

perts, and the status, ethics and liability of experts. Their proposals were debated at a public plenary conference at the Italian Court of Cassation in Rome in May 2015, attended by 160 judges, lawyers, experts, academics and representatives of supreme courts and EU institutions from 22 countries, after which a jury of nine lawyers from eight countries drafted the final text. The Guide sets out recommendations on expert procedures, certification, ethics and status, proposes a European list of experts and includes a draft Code of Ethics. Several measures can be applied at once: a declaration of independence at the start of each assignment, professional insurance, a preliminary report and a structured final report. As a framework instrument adaptable to each justice system, the Guide offers Ukrainian forensic experts a reference on independence, liability and report structure.

Keywords: judicial expertise, civil proceedings, European Union, EGLE, European Expertise and Expert Institute, good practice, status of the expert, expert ethics, European list of experts, expert independence, expert report.

Першоджерело: Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union = Посібник із належної практики в цивільній судовій експертизі в Європейському Союзі / Європ. ін-т експертів та експертиз (EEEI). 2015. Жовт.[2] Реферат оприлюднено в журналі 27.07.2024.

REFERENCES

1. Yevropeiskyi instytut ekspertiv ta ekspertyz (EEEI). Posibnyk iz nalezhnoi praktyky v tsyvilnoi sudovoi ekspertyzy v Yevropeiskomu Soiuzi (Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union), yakyi bulo vydano v zhovtni 2015 roku Yevropeiskym instytutom ekspertiv ta ekspertyz [Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union, Published in October 2015 by the European Expertise and Expert Institute] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. № 4 (57). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/12973-posibnik-do-najkrashchikh-praktik-v-tsivilnoji-sudovoji-ekspertizi-v-evropejskomu-soyuzi-

guide-to-good-practices-in-civil-judicial-expertise-in-the-european-union (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Guide to Good Practices in Civil Judicial Expertise in the European Union = Posibnyk iz nalezhnoi praktyky v tsyvilnii sudovii ekspertyzi v Yevropeiskomu Soiuzi / Yevrop. in-t ekspertiv ta ekspertyz (EEEI). 2015. Zhovt. URL: https://drive.google.com/file/d/1JR0AhtjwCXHQ_vGh5GN4y37_-o-m-AtZ/view (data zvernennia: 04.11.2026).

Керівні принципи (Настанова) щодо ролі судових експертів, призначених судом у судовому провадженні держав-членів Ради Європи (прийняті на 24 пленарному засіданні Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) в м. Страсбург, 11-12.12.2014)[1]

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ).

Реферат офіційного документа · оприлюднено 27.07.2024

Реферат. Публікація знайомить з Керівними принципами (Настановою) щодо ролі судових експертів, призначених судом, у судовому провадженні держав — членів Ради Європи, ухваленими на 24-му пленарному засіданні Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) у Страсбурзі 11–12 грудня 2014 року, і містить посилання на їх повний український переклад та англійський оригінал. Документ підготувала Робоча група з якості правосуддя (CEPEJ-GT-QUAL) на основі робочого документа Анке Айлерс (Німеччина) та дослідження Гар Єйн Нг (Норвегія) про роль експертів у судових системах. Мета принципів — дати законодавцю, судді й сторонам орієнтири щодо ролі експерта, якого залучає суд; використано визначення CEPEJ, за яким судові експерти надають у розпорядження судів наукові й технічні знання з питань факту. Принципи поширюються на досудові й судові провадження в цивільних, кримінальних та адміністративних справах. Попри відмінності національних моделей, наголошено на спільних рисах: експерт допомагає встановлювати факти й доповнює брак технічних знань судді, але його робота закінчується там, де починає-

ться оцінка фактів, що є виключною прерогативою суду. Суддя не зобов'язаний слідувати висновку експерта, проте мусить мотивувати незгоду з ним; переважає принцип вільної оцінки доказів. Кваліфікація експерта має відповідати складності питання, а національні правила — гарантувати його незалежність, неупередженість і доброчесність; документ установлює мінімальний стандарт для всіх експертів з урахуванням розмаїття європейських правових систем. Водночас процес має бути ефективним: слід уникати надмірно тривалих процедур і чітко визначати фінансові наслідки підготовки висновків. Настанова не вирішує, чи потрібне призначення експерта, а дає критерії його відбору й призначення, підготовки висновку та введення його в процес; висновки, підготовлені поза судовим процесом, і участь експерта як свідка до її предмета не належать. Матеріал корисний для зіставлення української моделі судової експертизи з європейськими стандартами та для підготовки експертів, які працюють за призначенням суду.

Ключові слова: CEPEJ, Рада Європи, судовий експерт, експерт, призначений судом, керівні принципи, незалежність і неупередженість експерта, вільна оцінка доказів, висновок експерта, якість правосуддя, європейські стандарти судової експертизи.

Guidelines on the Role of Court-Appointed Experts in Judicial Proceedings of Council of Europe's Member States (Adopted at the 24Th Plenary Meeting of the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 11–12 December 2014)

Yevropeiska komisiia z pytan efektyvnosti pravosuddia (CEPEJ).

Abstract. The role of court-appointed experts varies widely across Council of Europe member states, yet in every system expert evidence can decisively shape the establishment of facts. The publication presents the Guidelines on the role of court-appointed experts in judicial proceedings adopted by the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) at its 24th plenary meeting in Strasbourg on 11–12 December 2014, with links to the full Ukrainian translation and

the English original. Drafted by the CEPEJ Working Group on the Quality of Justice (CEPEJ-GT-QUAL) on the basis of a working paper by Anke Eilers and a study by Gar Yein Ng, the Guidelines aim to orient legislators, judges and parties and apply to pre-trial and trial proceedings in civil, criminal and administrative matters. Experts are defined as persons who place their scientific and technical knowledge on questions of fact at the disposal of courts. Their task is to assist fact-finding and to compensate for the judge's lack of technical knowledge, while the evaluation of facts remains exclusively judicial: the judge is not bound by the expert's opinion but must give reasons for departing from it, under the principle of free assessment of evidence. The expert's qualification must match the complexity of the issue, and national rules must guarantee independence, impartiality and integrity, which the Guidelines set as a minimum standard. Proceedings should avoid excessive length and provide a clear basis for expert fees. The document offers criteria for selecting and appointing experts and for preparing and introducing their reports, but excludes party-commissioned opinions and experts acting as witnesses. It is a useful benchmark for Ukrainian forensic practice.

Keywords: CEPEJ, Council of Europe, court-appointed expert, guidelines, expert independence, impartiality, free assessment of evidence, expert opinion, quality of justice, European standards.

Першоджерело: Guidelines on the role of court-appointed experts in judicial proceedings of Council of Europe's Member States = Керівні принципи (Настанова) щодо ролі судових експертів, призначених судом у судовому провадженні держав-членів Ради Європи : прийняті на 24-му пленар. засіданні Європ. комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ), м. Страсбург, 11–12 груд. 2014 р.[2] Реферат оприлюднено в журналі 27.07.2024.

REFERENCES

1. Yevropeiska komisiia z pytan efektyvnosti pravosuddia (CEPEJ). Kerivni pryntsypy (Nastanova) shchodo roli sudovykh ekspertiv, pryznachenykh sudom u sudovomu provadzhenni derzhav-chleniv Rady Yevropy

(pryiniati na 24 plenarnomu zasidanni Yevropeiskoi komisii z pytan efektyvnosti pravosuddia (CEPEJ) v m. Strasburh, 11-12.12.2014) [Guidelines on the Role of Court-Appointed Experts in Judicial Proceedings of Council of Europe's Member States (Adopted at the 24Th Plenary Meeting of the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), Strasbourg, 11–12 December 2014)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. № 4 (57). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/12972-kerivni-printsipi-nastanova-shchodo-roli-sudovikh-ekspertiv-priznachenikh-sudom-u-sudovomu-provadzhenni-derzhav-chleniv-radi-evropi-yaki-prijnyati-na-24-plenarnomu-zasidanni-evropejskoji-komisiji-z-pitan-efektivnosti-pravosuddya-cepej-v-misti-strasburg-11-12-grudnya-2014-roku (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Guidelines on the role of court-appointed experts in judicial proceedings of Council of Europe's Member States = Kerivni pryntsypy (Nastanova) shchodo roli sudovykh ekspertiv, pryznachenykh sudom u sudovomu provadzhenni derzhav-chleniv Rady Yevropy : pryiniati na 24-mu plenar. zasidanni Yevrop. komisii z pytan efektyvnosti pravosuddia (CEPEJ), m. Strasburh, 11–12 hrud. 2014 r. URL: https://rm.coe.int/168074827a (data zvernennia: 04.11.2026).

Реєстри судових експертів в країнах кандидатах на вступ до Європейського Союзу: Албанії, Боснії і Герцеговині, Сербії, Молдови, Північної Македонії, Чорногорії, Туреччини, України, Чорногорії[1]

Оригінальна публікація · оприлюднено 29.07.2024

Анотація. Довідкова публікація редакції доповнює раніше оприлюднений огляд реєстрів судових експертів у державах — членах ЄС і присвячена країнам — кандидатам на вступ до Європейського Союзу. Пояснено зміст статусу країни-кандидата як держави, що прагне стати повноправним членом об'єднання, у якому держави-члени юридично зберігають суверенітет, але добровільно поєднують його задля спільного впливу; станом на 29 липня 2024 року названо дев'ять таких держав. Відомості про реєстри наведе-

но лише щодо двох країн. Для Туреччини зазначено, що Міністерство юстиції оприлюднює зареєстрованих експертів у регіональних переліках; подано посилання на базовий акт, Регламент про експертну діяльність (Bilirkişilik Yönetmeliği), і на списки регіональних експертів Анкари, Анталії, Бурси, Діярбакира, Ерзурума, Газіантепа, Стамбула, Ізміра, Кайсері, Коньї, Сакар'ї, Самсуна, Трабзона й Вана. За текстом Регламенту, опублікованого в Resmî Gazete 3 серпня 2017 року (№ 30143) на підставі Закону про експертну діяльність № 6754 від 3 листопада 2016 року, переліки експертів складають регіональні ради, а подати заяву можна лише після обов'язкового базового навчання; експерт має діяти незалежно, неупереджено й об'єктивно, виконувати доручення особисто, зберігати конфіденційність і не давати правових оцінок. Для України нагадано, що судові експерти, атестовані відповідно до Закону України «Про судову експертизу», включаються до державного Реєстру атестованих судових експертів, який веде Міністерство юстиції (ст. 9 Закону; порядок ведення затверджено наказом Мін'юсту від 29.03.2012 № 492/5), і наведено адресу електронного реєстру. Редакція зазначає, що інформацію постійно оновлюють. Зіставлення турецької моделі регіональних переліків з українським централізованим реєстром показує різні способи публічного обліку експертів, допущених до судової діяльності. Публікація стане в пригоді судовим експертам, адвокатам і науковцям, які вивчають механізми допуску експертів у державах, що прагнуть членства в ЄС.

Ключові слова: реєстр судових експертів, країни-кандидати, Європейський Союз, Туреччина, Bilirkişilik Yönetmeliği, регіональні переліки експертів, Україна, Реєстр атестованих судових експертів, Міністерство юстиції України, європейська інтеграція.

Registers of Forensic Experts in EU Candidate Countries: Albania, Bosnia and Herzegovina, Serbia, Moldova, North Macedonia, Montenegro, Türkiye and Ukraine

Abstract. Transparent registers of court experts are part of the rule-of-law standards that states seeking EU membership are expected

to meet. This editorial reference note complements the journal's earlier overview of expert registers in EU Member States and turns to the countries holding candidate status. It explains the meaning of candidate status and states that, as of 29 July 2024, nine states held it. Registry information is provided for two of them. For Türkiye, the note indicates that the Ministry of Justice publishes registered experts in regional lists and links to the basic act, the Regulation on Expert Witnessing (Bilirkişilik Yönetmeliği), and to the regional lists for Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Istanbul, Izmir, Kayseri, Konya, Sakarya, Samsun, Trabzon and Van. According to the text of the Regulation, published in the Official Gazette on 3 August 2017 (No. 30143) under Expert Witness Law No. 6754 of 3 November 2016, the lists are drawn up by regional boards, applicants must first complete mandatory basic training, and experts must act independently, impartially and objectively, perform assignments personally, keep information confidential and refrain from legal assessments. For Ukraine, the note recalls that forensic experts certified under the Law of Ukraine 'On Forensic Examination' are entered in the State Register of Certified Forensic Experts kept by the Ministry of Justice (Article 9 of the Law; procedure approved by Ministry order No. 492/5 of 29 March 2012) and gives the address of the online register. Comparing the Turkish regional model with the centralised Ukrainian register helps forensic experts, lawyers and researchers assess admission mechanisms in candidate states.

Keywords: register of forensic experts, EU candidate countries, European Union, Türkiye, expert witness regulation, regional expert lists, Ukraine, State Register of Certified Forensic Experts, Ministry of Justice of Ukraine, European integration.

Вперше оприлюднено: сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 29.07.2024.

REFERENCES

1. Reiestry sudovykh ekspertiv v krainakh kandydatakh na vstup do Yevropeiskoho Soiuzu: Albanii, Bosnii i Hertsehovyni, Serbii, Moldovy, Pivnichnoi Makedonii, Chornohorii, Turechchyny, Ukrainy, Chornohorii

[Registers of Forensic Experts in EU Candidate Countries: Albania, Bosnia and Herzegovina, Serbia, Moldova, North Macedonia, Montenegro, Türkiye and Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. № 4 (57). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/12991-reestri-sudovikh-ekspertiv-v-krajinakh-kandidatakh-na-vstup-do-evropejskogo-soyuzu-albaniji-bosniji-i-gertsegovini-serbiji-moldovi-pivnichnoji-makedoniji-chornogoriji-turechchini-ta-ukrajini (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

Розділ 2. Новини журналу

13.07.2024

Науково ненадійний тест на поліграфі: перший заступник Директора НАБУ Гізо Углава проходив тест на поліграфі за форматом нейтрально/релевантних запитань, який міжнародна спільнота поліграфологів вважає найгіршою технологією із встановлення правдивості[1]

Предметом аналізу стали поліграми, які перший заступник директора НАБУ Гізо Углава оприлюднив у Facebook 12 липня 2024 року після перевірки щодо можливого витоку інформації. За позначками R і N зроблено висновок про застосування тесту релевантних/нейтральних запитань (RI). З посиланням на стандарт ASTM E1954-05(2017), мета-аналіз Американської поліграфологічної асоціації 2011 року, праці Ч. Хонтса, М. Хендлера і Д. Крепола вказано на слабку наукову обґрунтованість RI, нерівну кількість повторень запитань і брак додаткових валідних тестів. Згадано контекст: публікації «Української правди» й усунення Углави від обов'язків 24 травня.

20.07.2024

Київська школа професійної медіації і перемовин, яка була створена добровольцем територіальної оборони міста Києва - отримала визнання Національної асоціації медіаторів України та включена до Переліку суб'єктів стандартизованого навчання медіаторів[2]

9 липня 2024 року Київська школа професійної медіації і перемовин (ФОП Назаров О. А.) отримала лист Національної асоціації медіаторів України про погодження її навчальної діяльності. Школу під № 25 внесено до переліку організацій і фізичних осіб, що приєдналися до «Основних засад навчання базовим навичкам медіатора», розроблених НАМУ за підтримки USAID; датою визнання вказано 1 травня

2024 року. Пояснено зобов'язання підписанта: дотримуватися рекомендацій Засад під час розроблення програм і повідомляти про приєднання. Згадано ревізію програми перед першим випуском слухачів.

30.07.2024

Каралкін М.В. Психологічні умови корекції постстресового стану у військових[3]

Журналіст видання М. В. Каралкін розглядає психологічні умови корекції посттравматичного стресового стану у військових. Він посилається на прогноз МОЗ України: 3–4 млн осіб потребують медикаментозного лікування психічних розладів, спричинених війною, а близько 15 млн іншої психологічної підтримки. Серед методів названо когнітивно-поведінкову та емоційно-орієнтовану терапію, групові сесії й подальший моніторинг стану. Автор наголошує на підтримці родини й колег, самоусвідомленні, реалістичних очікуваннях і підготовці вчителів, соціальних працівників та поліцейських до роботи з травмою.

02.08.2024

КЦС ВС роз’яснив апеляційному суду застосування процедури discovery та умови для прийняття нових доказів[4]

Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду в постанові від 24 липня 2024 року у справі № 646/857/18 скасував рішення апеляційного суду, який без мотивування прийняв нові докази відповідача (вимогу про усунення порушення та висновки про оцінку майна) у спорі щодо іпотечної нерухомості. Суд нагадав: за ч. 3 ст. 367 ЦПК України такі докази приймають лише у виняткових випадках, коли їх неподання в першій інстанції не залежало від учасника, а рішення про це оформлюють ухвалою. Чинне регулювання ВС пов'язує з процедурою discovery і посиленням ролі підготовчого провадження.

24.08.2024

Вперше захищена докторська дисертація з судово-економічної експертизи 23 серпня 2024 на тему: «Методологія, організація та обліково-аналітичне забезпечення судово-економічної експертизи». Докторант Іванков Володимир Миколайович, судовий експерт, к.е.н.[5]

23 серпня 2024 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 Державного університету «Житомирська політехніка» кандидат економічних наук, судовий експерт В. М. Іванков захистив докторську дисертацію «Методологія, організація та обліково-аналітичне забезпечення судово-економічної експертизи» (спеціальність 08.00.09). Редакція називає її першою докторською роботою з цієї експертизи. Наведено опонентів, актуальність, зокрема для оцінки збитків від агресії рф, і наукову новизну: модель експертизи шахрайства, методику розрахунку воєнних збитків, модель кваліфікаційних характеристик експерта.

29.08.2024

Вітаємо! Купріянова Анастасія Олександрівна, наказом Міністра юстиції України, з 26 серпня призначено в.о. директора Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України[6]

Наказом Міністра юстиції України з 26 серпня 2024 року виконувачкою обов'язків директора Дніпропетровського НДІ судових експертиз призначено кандидатку юридичних наук А. О. Купріянову, яка з липня 2023 року була заступником директора ННЦ «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса». Серед завдань на 12 місяців вона назвала більше експертних спеціальностей для дослідження наслідків злочинів армії рф, умови для роботи експертів і комунікацію з правоохоронцями та місцевою владою. Згадано попереднього директора С. М. Розумного і регіональні публікації про інститут.

REFERENCES

1. Naukovo nenadiinyi test na polihrafi: pershyi zastupnyk Dyrektora NABU Hizo Uhlava prokhodyv test na polihrafi za formatom neitralno/rel-

evantnykh zapytan, yakyi mizhnarodna spilnota polihrafolohiv vvazhaie naihirshoiu tekhnolohiieiu iz vstanovlennia pravdyvosti [A Scientifically Unreliable Polygraph Test: NABU First Deputy Director Gizo Uglava Took a Polygraph Test in the Relevant/Irrelevant Question Format, Which the International Community of Polygraph Examiners Considers the Worst Technology for Establishing Truthfulness]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2024. 13 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/12845-naukovo-ne-nadijnij-test-na-poligrafi-pershij-zastupnik-direktora-nabu-gizo-uglava-prokhodiv-test-na-poligrafi-za-formatom-nejtralno-relevantnikh-zapitan-yakij-mizhnarodna-spilnota-poligrafologiv-vvazhae-najgirshoyu-tekhnologieyu-iz-vstanovlennya-pravdivosti (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Kyivska shkola profesiinoi mediatsii i peremovyn, yaka bula stvorena dobrovoltsem terytorialnoi oborony mista Kyieva - otrymala vyznannia Natsionalnoi asotsiatsii mediatoriv Ukrainy ta vkliuchena do Pereliku subiektiv standartyzovanoho navchannia mediatoriv [The Kyiv School of Professional Mediation and Negotiations, Founded by a Volunteer of the Kyiv Territorial Defence, Has Been Recognised by the National Association of Mediators of Ukraine and Included in the List of Providers of Standardised Mediator Training]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2024. 20 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=12913 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Karalkin M.V. Psykholohichni umovy korektsii poststresovoho stanu u viiskovykh [Psychological Conditions for Correcting the Post-Stress State in Military Personnel]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2024. 30 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/13001-psikhologichni-umovi-korektsiji-post-stresovogo-stanu-u-vijskovikh (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

4. KTSS VS roziasnyv apeliatsiinomu sudu zastosuvannia protsedury discovery ta umovy dlia pryiniattia novykh dokaziv [The Civil Cassation Court of the Supreme Court Explained to the Appellate Court the Application of the Discovery Procedure and the Conditions for Admitting New Evidence]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2024. 2 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/13024-kcs-vs-roz-yasniv-apely-acijnomu-sudu-zastosuvannya-proceduri-discovery-ta-umovi-dlya-prijnyattya-novih-dokaziv (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

5. Vpershe zakhyshchena doktorska dysertatsiia z sudovo-ekonomichnoi ekspertyzy 23 serpnia 2024 na temu: "Metodolohiia, orhanizatsiia ta oblikovo-analitychne zabezpechennia sudovo-ekonomichnoi ekspertyzy". Doktorant Ivankov Volodymyr Mykolaiovych, sudovyi ekspert, k.e.n [The First Doctoral Dissertation on Forensic Economic Examination Was Defended on 23 August 2024 on the Topic "Methodology, Organisation and Accounting-Analytical Support of Forensic Economic Examination". Doctoral Candidate Volodymyr Mykolaiovych Ivankov, Forensic Expert, Candidate of Economic Sciences]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2024. 24 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/13192-vpershe-zakhishchena-doktorska-disertatsiya-z-sudovo-ekonomichnoji-ekspertizi-23-serpnya-2024-roku-na-temu-metodologiya-organizatsiya-ta-oblikovo-analitichne-zabezpechennya-sudovo-ekonomichnoji-ekspertizi-doktorant-ivankov-volodimir-mikolajovich-zastupnik-golovi-vseukrajinskoji-go-sudovikh-ekspertiv (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

6. Vitaiemo! Kupriianova Anastasiia Oleksandrivna, nakazom Ministra yustytsii Ukrainy, z 26 serpnia pryznacheno v.o. dyrektora Dnipropetrovskoho naukovo-doslidnoho instytutu sudovykh ekspertyz Ministerstva yustytsii Ukrainy [Congratulations! By Order of the Minister of Justice of Ukraine, Anastasiia Oleksandrivna Kupriianova Has Been Appointed Acting Director of the Dnipropetrovsk Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine from 26 August]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v

yurydychnii praktytsi : vebsait. 2024. 29 serp. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/13210-kupriyanova-anastasiya-oleksandrivna-nakazom-ministra-yustitsiji-ukrajini-z-26-serpnya-priznacheno-v-o-direktora-dnipropetrovskogo-naukovo-doslidnogo-institutu-sudovikh-ekspertiz-ministerstva-yustitsiji-ukrajini (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

Розділ 3. Новини інженерної психології та психотехніки

ІНСТРУМЕНТИ ПСИХОЛОГА

Анатомічні ляльки

Анатомічна лялька — інструмент, який допомагає психологу чи слідчому отримати від маленької дитини розповідь про пережите насильство, коли їй бракує слів.

Дітям часто легше показати, ніж пояснити: образна пам'ять у них розвинена краще за логіко-смислову. Лялька, на якій дитина може продемонструвати, що сталося, хто брав участь і в чому були вдягнені кривдники, компенсує недостатньо розвинене мовлення. Вимоги до ляльки: правильні пропорції людського тіла, але без характерних рис конкретної людини, щоб не запускати асоціативну уяву і вигадування неіснуючих подробиць. Дитина має пригадувати й розповідати, відповідаючи тільки на відкриті запитання психолога або слідчого [1].

Ілюстрація до статті про анатомічні ляльки [1]

Інструмент вимагає обережності. Анатомічні деталі не обов'язкові й у деяких випадках можуть травмувати дитину та блокувати пригадування. Американські дослідження 1990-х років показали, що діти 3–5 років не завжди відрізняють фантазію від дійсності й дуже вразливі до навіювання: в одному з експериментів Корнельського університету після медичного огляду 38 % трирічних дітей на навідне запитання з використанням ляльки дали хибну відповідь, а коли те саме запитували «дитячою» мовою без ляльки, хибних відповідей було до 70 % (D. Coleman, 1993) [1].

Застосування ляльки має кілька етапів. Спершу дитину готують до опитування: психолог пропонує уявити, що лялька — це вона сама, просить показати на ній частини тіла й попереджає, що лялька не для гри, а щоб показати, що сталося. Користуватися анатомічними ляльками радять приблизно з чотирьох років, коли розвивається сюжетно-рольова гра і дитина може перенести образ себе на ляльку; раніше цей інструмент неефективний [1].

REFERENCES

1. Anatomichni lialky yak tekhnika roboty psykholoha z ditmy ta psykholohichna osoblyvist otrymannia pravdyvykh svidchen vid ditei po zlochynakh, yaki buly vidnosno nykh skoieni (seksualne, psykholohichne, fizychne nasylstvo toshcho) abo svidkom yakykh vony buly [Anatomical Dolls as a Psychologist's Technique in Working with Children and Psychological Features of Obtaining Truthful Testimony from Children Regarding Crimes Committed Against Them (Sexual, Psychological, Physical Abuse, etc.) or Witnessed by Them]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2023. 16 lyp. URL: https://expertize-journal.org.ua/spetsialni-znannya/9552-anatomichni-kukli-yak-tekhnika-roboti-psikhologa-z-ditmi-ta-dostovirnist-pokaziv-ditini-po-zlochinakh-yaki-buli-vidnosno-nikh-skoeni-seksualne-psikhologichne-fizichne-nasilstvo-toshcho (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

Читачі також шукають

- Реєстр методик проведення судових експертиз[1]
- Заява з показаннями свідка, засвідчена нотаріально: позиція Верховного Суду[2]
- 28 типових зразків заяв і клопотань до суду[3]
- Висновок експерта як доказ: правові позиції Верховного Суду[4]
- База правових позицій Верховного Суду[5]

СТАНЬТЕ АВТОРОМ ЖУРНАЛУ

Судова експертиза потребує дослідників, які не бояться складних запитань. Якщо ви науковець, судовий експерт, адвокат, психолог чи здобувач наукового ступеня, надсилайте свої статті до редакції: журнал публікує дослідження з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез наведено далі.

QR-код відкриває цей номер на сайті; архів усіх номерів[6].

ПОТРІБЕН СУДОВИЙ ЕКСПЕРТ?

Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією.

Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[7] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

REFERENCES

1. Reiestr metodyk provedennia sudovykh ekspertyz [Register of Methodologies for Conducting Forensic Examinations]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/reestr-metodik-sud-expertiz (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Zaiava z pokazanniamy svidka, zasvidchena notarialno: pozytsiia Verkhovnoho Sudu [A Witness Statement Certified by a Notary: The Position of the Supreme Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/5752-zayava-z-pokazannyami-svidka-pidpis-yakogo-zasvidchuetsya-notarialno-v-gpk-nadannya-pokazan-svidkiv-shlyakhom-posvidchennya-notariusom-ne-spriyae-vsebichnomu-zabezpechennyu-prava-uchasnikiv-spravi-staviti-pitannya-v-tsivilnomu-protsesi-pozitsiya-verkhovnogo-sudu (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. 28 typovykh zrazkiv zaiav i klopotan do sudu [28 Model Templates of Applications and Motions to the Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/1076-zbirnik-zrazkiv-klopotan-pro-vidkladennya-rozglyadu-spravi-u-zv-

yazku-iz-vprovadzhennyam-karantinu-stanom-na-20-bereznya-2020-ta-ti-povi-zrazki-zayav-yaki-podayutsya-do-sudu (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

4. Vysnovok eksperta yak dokaz: pravovi pozytsii Verkhovnoho Sudu [Expert Opinion as Evidence: Legal Positions of the Supreme Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/5121-pozitsiya-vs-visnovok-eksperta-ne-e-nalezhnim-ta-dopustimim-dokazom-yakshcho-u-nomu-ne-zaznacheno-shcho-ekspert-obiznanij-pro-kriminalnu-vidpovidalnist-za-zavidomo-nepravdivij-visovok-i-shcho-takij-visnovok-pidgotovleno-dlya-podannya-do-sudu (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

5. Baza pravovykh pozytsii Verkhovnoho Sudu [Database of Legal Positions of the Supreme Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/baza-pravovykh-pozytsii-verkhovnoho-sudu (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

6. Arkhiv nomeriv zhurnalu. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

Вимоги до статей і тез авторів

ЗАГАЛЬНІ УМОВИ

1. Редакція розміщує статті й тези авторів у мережі Інтернет на офіційному сайті видання. Статті й тези в журналі публікуються безкоштовно.
2. Приймаються статті (до 15 аркушів) і наукові тези доповідей (до 5 аркушів) з тематики журналу, що не публікувалися й не подавалися до друку раніше. Надсилаючи текст, автор, якщо інше не передбачено угодою з редакцією, передає журналу право на виняткову публікацію роботи на безстроковий термін і зберігає право використовувати її текст у подальших працях з посиланням на першу публікацію в журналі.
3. Автор відповідає за зміст роботи, достовірність фактичних даних, цитат, власних імен і географічних назв, а також за відсутність у матеріалі даних, що не підлягають відкритій публікації.
4. Редакція може здійснювати наукове й літературне редагування, за потреби — рецензування, і має право відхилити матеріал, що не відповідає вимогам або тематиці видання, містить плагіат чи поданий із порушенням строку. Виявлений плагіат є безумовною підставою для відхилення.
5. Протягом тижня після отримання статті (тез) редакція повідомляє автора електронною поштою про прийняття матеріалу до публікації.

ОФОРМЛЕННЯ ПУБЛІКАЦІЇ

1. Індекс УДК[1]; відомості про авторів: прізвище, ім’я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, країна (для іноземних авторів). Прізвище та ім’я латиницею подають за офіційними правилами транслітерації[2].
2. Назва публікації стисло відображає її зміст; анотацію подають після назви мовою публікації та українською мовою.
3. Файл Microsoft Word: шрифт Times New Roman, кегль 14, інтервал 1,5, абзацний відступ

1,25 см, береги — 2 см. Рядки: УДК; ім'я та прізвище автора (праворуч, напівжирним); установа, науковий ступінь, вчене звання, посада; назва великими літерами (посередині); анотації; текст.

4. Посилання в тексті — у квадратних дужках із номером джерела і сторінкою, напр. [1, с. 25]; список використаних джерел — наприкінці тексту за ДСТУ 8302:2015. Інтернет-посилання супроводжуються повними адресами URL.
5. Ілюстрації, графіки й таблиці розміщують безпосередньо в тексті там, де вони потрібні за змістом.
6. Структура статті: постановка проблеми та її актуальність; зв'язок із науковими й практичними завданнями; аналіз останніх досліджень; невирішені частини проблеми; мета; виклад основного матеріалу; висновки й перспективи. Структура тез: актуальність, мета, матеріали й методи, результати, висновки, список літератури.

ПОРЯДОК ПОДАННЯ

Статтю (тези) надсилають з дотриманням термінів виходу номерів[3] на електронну пошту заступника головного редактора за напрямом: психологічні науки — д-р психол. наук, професор Євдокимова Н. О. (yevdokymova@ukr.net); юридичні науки — д-р юрид. наук, професор Кириченко О. А. (alankir23@ukr.net), або головному редактору канд. психол. наук, доценту, ветерану війни — учаснику бойових дій, суб'єкту ветеранського підприємництва Назарову О. А. (nazarovua@ukr.net). Назва файлу: «прізвище_стаття» або «прізвище_тези», напр. Шевченко_стаття. Студенти (курсанти, слухачі) додають скан рецензії наукового керівника. Отримання матеріалів редакція підтверджує.

Authors from abroad prepare the paper according to the publication requirements of their country, add a short abstract in Ukrainian and send a Microsoft Word file to nazarovua@ukr.net named "surname_article" or "surname_theses".

Персональні дані авторів використовуються лише для внутрішніх завдань видання й не передаються стороннім особам; надсилання матеріалів означає згоду автора

на їх обробку відповідно до Закону України «Про захист персональних даних». Повний текст вимог — на сайті журналу[4].

REFERENCES

1. Universalna desiatkova klasyfikatsiia (UDK) : onlain-dovidnyk. Teacode. URL: https://teacode.com/online/udc (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Pro vporiadkuvannia transliteratsii ukrainskoho alfavitu latynytseiu : postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 27.01.2010 № 55. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Terminy vykhodu nomeriv. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/termini-vikhodu (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

4. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (*Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice*). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509; префікс DOI 10.53672 (Crossref), DOI журналу 10.53672/ej.

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Внесений Державним комітетом телебачення і радіомовлення України до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (свідоцтво серія ДК № 8355 від 09.06.2025; види діяльності: видавнича діяльність, розповсюдження видавничої продукції). Статус суб'єкта ветеранського підприємництва підтверджено витягом з Єдиного державного реєстру ветеранів війни від 31.10.2026 № 31102026-00003569 (Міністерство у справах ветеранів України)[3].

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі» (ТОВ «Інститут психологічної експертизи і поліграфа»); міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08[2].

Галузь: юридичні, психологічні науки. **Періодичність:** 1 раз на два місяці. **Мови видання:** українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ

Видання пройшло державну реєстрацію як онлайн-медіа та включене до Реєстру суб'єктів у сфері медіа відповідно до Закону України «Про медіа» (ідентифікатор медіа R40-05509). Види електронних видань, їхні вихідні відомості та правила їх розміщення визначає ДСТУ 7157:2010 «Інформація та документація. Електронні видання. Основні види та вихідні відомості»; на електронні видання поширюються також ДСТУ 3017:2015 «Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять» і ДСТУ 4861:2007 «Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості».

МЕТА, ГАЛУЗЬ І ПРОБЛЕМАТИКА

Журнал спрямований на втілення в Україні європейських практик наукової самоорганізації, згуртування вітчизняної професійної спільноти науковців, психологів, поліграфологів, правознавців і судових експертів навколо обговорення актуальних теоретико-прикладних проблем спеціальних знань, які застосовуються в юридичній діяльності, зокрема тих, що перебувають у стадії наукової розробки.

Видання присвячене питанням теорії і практики судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній діяльності, сучасному судочинстві, навчанні, тренінгу, формуванню професійно важливих якостей представників юридичних професій (експертів, слідчих, суддів, прокурорів, адвокатів, юристів). До журналу приймаються статті проблемного характеру з цивільного, адміністративного, кримінального, кримінального процесуального та інших галузей права, а також із судової психології та інших напрямів психологічної науки, пов'язаних із судово-психологічною експертизою, використанням поліграфа і спеціальних знань у юридичній практиці. Редакція запрошує до співпраці докторів і кандидатів наук, молодих учених, а також усіх, хто займається науково-практичною діяльністю з цієї проблематики.

The journal is devoted to topical issues of the theory and practice of forensic psychological examination,

the use of the polygraph and other special knowledge in legal activities, modern legal proceedings, education and training of representatives of legal professions (experts, investigators, judges, prosecutors, attorneys, lawyers).

СТРУКТУРА ВИДАННЯ (ЗА ПОЛОЖЕННЯМ ПРО ЖУРНАЛ)

- Реферати, анотації та бібліографічні описи щодо застосування спеціальних знань: новини науки та прикладної діяльності; міжнародний досвід і співробітництво.
- Наукові публікації (статті): теорія та історія застосування спеціальних знань; судово-психологічна експертиза: методичні підходи до вирішення завдань; проблемні аспекти застосування поліграфа; правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності; точка зору фахівця; юридична практика; інновації наукової школи юриспруденції професора Аланкіра; сторінка вченого.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

This publication practices a policy of immediate open access to published content, upholding the principles of the free flow of scientific information and the global exchange of knowledge.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал створено у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа як ефективних інструментів сучасної психологічної науки у вирішенні найвідповідальніших правових проблем і ситуацій, а також використання інших напрямів спеціальних знань у юридичній практиці (економічних, товарознавчих, медичних, військових, криміналістичних тощо). Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання в міжнародній базі періодичних видань.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Журнал включено до інтернет-баз даних наукових видань, державних реєстрів медіа та бібліотек:

- Реєстр суб'єктів у сфері медіа (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення), ідентифікатор медіа R40-05509[4]
- Google Scholar (Google Академія)[5]
- ISSN International Centre — ISSN Portal, запис 2521-1463[6]
- Crossref — член-реєстрант DOI, префікс 10.53672[7]
- Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ)[8]
- Polska Bibliografia Naukowa (PBN)[9]

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62.
Mailing address: Khreshchatyk Str. 22, P.O. Box V-62, Kyiv-1, 01001, Ukraine.

Засновник — видавець (з усіх питань діяльності журналу): канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович; тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net.

Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна, тел. +38 (050) 493-72-81, e-mail: yevdokymova@ukr.net; д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович, тел. +38 (068) 760-60-26, e-mail: alankir23@ukr.net.

Сайт: expertize-journal.org.ua[10]; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

Електронна сторінка цього номера[1]. Джерело відомостей: сторінка «Про реферативно-наукове видання» на сайті журналу[3].

REFERENCES

1. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2024. № 4 (57). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.4.2024. URL: https://expert-

ize-journal.org.ua/nomera/19776-2024-4-57 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kyiv International Forensic Institute of Psychological Examination and Polygraph Research] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

4. Vytiah z Reiestru subiektiv u sferi media shchodo online media "Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi" (identyfikator media R40-05509). Natsionalna rada Ukrainy z pytan telebachennia i radiomovlennia. URL: https://drive.google.com/file/d/1YG1vbKwA5qQ2HXbKIKXVNeZs4tcUPtaw/view (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice] : profil u Google Akademii (Google Scholar). URL: https://scholar.google.com/citations?user=EaNiTNMAAAAJ (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

6. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice] : zapys ISSN 2521-1463. ISSN Portal. ISSN International Centre. URL: https://portal.issn.org/resource/ISSN/2521-1463 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice] : zapys zhurnalu v Crossref (prefiks DOI 10.53672). DOI: https://doi.org/10.53672/ej. [in Ukrainian].

8. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice] : zapys u Reiestri naukovykh vydan Ukrainy. UkrINTEI. URL: http://nfv.ukrintei.ua/view/614090f159cc1d06af650872 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

9. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice] : zapys u Polska Bibliografia Naukowa (PBN). URL: https://pbn.nauka.gov.pl/core/#/journal/view/648237294097070b7dded6b3/9b3b60a2-d524-45ec-8e49-95ff3cacdb78 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

10. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice] : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/ (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал

2024, № 4 (57) (липень – серпень 2024 р.)

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 54 с.

Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua